

лення», а таксама курсы на выбар студэнта – «Стылістыка», «Рыторыка», «Пісьмовае маўленне», «Дзелавое маўленне», «Маўленчы этыкет» і інш. [1, с. 89]. «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» – адна з дысцыплін, якая мае практыкаарыентаванае навучанне: тэрэтычныя звесткі з курса беларускай мовы ілюструюцца маўленчымі адзінкамі адпаведнай галіны ведаў, прафесіі, тэрмінасістэмы. Кафедрай падрыхтаваны і выдадзены дапаможнік «Беларуская мова: спецыяльная лексіка» (Мінск: БДУКМ, 2016), адзіны ў сферы культуры.

Само практыка-арыентаванае навучанне лінгвістычным дысцыплінам павінна спрыяць павышэнню матываванасці студэнта на набывццё прафесійнай кампетэнтнасці. У адрозненне ад традыцыйнай адукацыі, арыентаванай на засваенне ведаў, гэты від навучання накіраваны на набывццё студэнтам вопыту практычнай дзейнасці, які выступае як гатоўнасць студэнта да выканання працы па спецыяльнасці на аснове наяўных ведаў, уменняў і навыкаў.

АД ЗАСВАЕННЯ НАЦЫЯНАЛЬНАГА ДА ПРЫНЯЦЦЯ СУСВЕТНАГА

В. Г. Пішчык,

*прарэктар па навукова-метадычнай працы
Гродзенскага абласнога інстытута развіцця адукацыі*

Для сучаснай цывілізацыі характэрны працэсы культурнай і эканамічнай інтэграцыі дзяржаў, нацыянальных і этнічных адзінстваў – глабалізацыя. Сёння ні адна краіна свету не ўспрымаецца як замкнутая і самадастатковая, бо істотна ўзрастае ўзаемаўплыў краін і народаў, паміж імі сціраюцца межы, паглыбляюцца стасункі і ўзаемаадносіны. Аднак прадстаўнікі самабытных культур выказваюць занепакоенасць гэтымі працэсамі, прадчуваючы змены ў традыцыях, культуры, звыклым ладзе жыцця.

Адным з безумоўных запатрабаванняў чалавека з'яўляецца неабходнасць адчуваць уласную прыналежнасць да сям'і, нацыі, канфесіі. Культурная ідэнтычнасць асобы рэалізуецца ў атаясамленні яе з ідэямі, каштоўнасцямі, культурамі і сацыяль-

нымі групамі і вызначае чалавечую ментальнасць, лад жыцця, псіхалогію.

У грамадстве ўзнікла супярэчнасць паміж меснай традыцыйнай культурай і навязанай, чужой, масавай, што і выклікала занепакоенасць, непрыняцце ідэі культурнай аднароднасці свету. Менавіта працэс глабалізацыі ўскосна, але непазбежна выклікае змены нацыянальных культур.

Адным з найважнейшых здабыткаў любога народа з'яўляецца яго культурная спадчына. На працягу многіх стагоддзяў беларускі народ ствараў унікальную, багатую культуру. Вядома, што поспех навучання і выхавання звязваюць з узнаўленнем этнічнай культуры, паколькі падростаючае пакаленне найбольш адэкватна і эфектыўна выхоўваецца ў полі сваёй традыцыйнай культуры, у полі здабыткаў свайго народа. Аднак праблема разбурэння культурных міжпакаленных сувязей, нацыянальнай самаідэнтыфікацыі, прыналежнасці да беларускага этнасу, усведамлення сваёй адметнасці на сусветнай прасторы на сённяшні дзень з'яўляецца невырашанай.

Другая праблема сучаснасці — праблема ўзаемаадносін паміж народамі ў поліэтнічным асяроддзі і страты талерантнасці ў адносінах да «чужога нацыянальнага». Рэспубліка Беларусь — шматнацыянальная і шматканфесіянальная дзяржава. Розныя народы жывуць у краіне побач, захоўваючы спецыфіку сваёй культуры. Засваенне здабыткаў культуры ўласнага народа спрыяе этнізацыі (працэсу засваення асобай духоўных каштоўнасцей этнаса, да якога ён належыць) малодшых пакаленняў; адбываецца прыняцце і «парадненне» са сваім нацыянальным, фарміруецца разуменне месца роднай культуры ў кантэксце сусветнай.

Акрэсленыя пытанні знаходзяцца ў цэнтры ўвагі беларускага грамадства і дзяржавы. Для іх вырашэння неабходна інтэграцыя намаганняў дзяржавы і школы. Сістэму адукацыі і выхавання бачыцца мэтазгодным будаваць на нацыянальнай аснове. Адукацыя рэагуе на змены, якія адбываюцца ў грамадстве і культуры. Менавіта яна можа быць найбольш гібкім, моцным і дзейным інструментам захавання і трансляцыі культурных традыцый народаў, фарміравання талерантных адносін да суседзяў.

Нацыянальны кампанент у змесце вучэбных праграм найбольш шырока прадстаўлены на другой і трэцяй ступенях сістэмы агульнай сярэдняй адукацыі ў такіх прадметах, і гэта відавочна, як беларуская мова і беларуская літаратура, гісторыя Беларусі. У меншай супені трансліруе звесткі пра нацыянальнае грамадазнаўства геаграфія.

Вялікі патэнцыял у трансляцыі «свайго», беларускага, матэрыялу мае вучэбны прадмет «Мастацтва (айчынная і сусветная мастацкая культура)», які быў уведзены ў тыпавыя вучэбныя планы ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі ў 2015 г. Так, каля 30 % тэм вучэбнай праграмы для 5–7 класаў па мастацтву забяспечаны спасылкай на беларускі матэрыял: да тэм праграмы прапанаваны сярод іншых і беларускія творы, у вучэбных дапаможніках пры вывучэнні розных тэм вучні знаходзяць звесткі пра здабыткі беларускай культуры.

Па-першае, арганічнае ўключэнне дадзенай інфармацыі наглядна дэманструе вучням, што нацыянальнае – гэта частка сусветнага, а сусветнае складаецца з элементаў-частак – нацыянальных здабыткаў. Без частак проста не адбудзецца цэлага. А гэта выклікае гонар за свой народ і яго ўключанасць у сусветнае культурнае асяроддзе. Па-другое, вучні вучацца ўспрымаць, аналізаваць, параўноўваць творы розных культур і прыходзяць да высновы, што ёсць многа агульнага і тоеснага паміж імі, але разам з тым яны валодаюць спецыфічнымі і ўнікальнымі рысамі «народнага характару».

Такім чынам, у аснову адукацыйнага працэсу пры вывучэнні мастацтва ў школе апраўдана і мэтазгодна пакладзены кампаратывісцкі падыход. У агульным выглядзе ён заключаецца ў параўнанні некалькіх культур (твораў розных відаў і жанраў мастацтва) з мэтай выяўлення іх агульных і самабытных рыс. Аднак вучань павінен быць падрыхтаваным да такога працэсу праз аперацыі мыслення: успрыманне, аналіз, параўнанне. Таму папярэдне павінна быць праведзена работа, накіраваная на адэкватнае разуменне таго матэрыялу, які параўноўваецца. «Свой» матэрыял звычайна больш зразумелы, блізкі і прыдатны да ўспрымання. Што датычыцца культуры «іншай», то ўспрыманне і разуменне для вучняў ускладнена. Напрыклад, пры вывучэнні ў 7 класе тэмы «Фантастычныя вобразы ў мастацтве Месапатаміі» пры знаёмстве са штандарам вайны і

міра з Ура можна прапанаваць вучням пазнаёміцца са штандарам Гродзенскага гусарскага палка і параўнаць іх. А творы беларускага мастака Аляксандра Ісачова, прысвечаныя егіпецкай тэме або Індыі, прыўнясуць разуменне пераемнасці і вечнасці тэм мастацтва. Знаёмства з творамі мастака Марыны Эльяшэвіч ва ўсходняй тэхніцы (гохуа, суйбоку, гунбі, сеі) дазваляць вучням пранікнуць у свет мастацтва Старажытнага Кітая, з яго мудрасцю і сузіральнасцю. Вобразы, створаныя паэтам Максімам Багдановічам, патлумачаць свет літаратуры Старажытнай Грэцыі.

Парадаксальна, але вядома, што зносіны з іншай культурай толькі ўзмацняюць сімпатыі да ўласнай нацыі. Ужыцца ў іншую культуру, традыцыю і зразумець яе дазволіць герменеўтычны метады. Пры ім вучні не проста ставяць сябе на месца прадстаўніка культуры ці знаёмяцца з твораў мастацтва, а разглядаюць сябе як асобу, што першапачаткова належыць да таго культурнага асяроддзя, якое вывучаецца. Разуменне мастацкіх твораў, успрыманне культурных артэфактаў і з'яў вучнем глыбока суб'ектыўна: яно праламляецца праз прызму яго жыццёвага вопыту, выхавання, матэрыяльных і духоўных каштоўнасцей народа, да якога ён належыць, праз грані яго «душы і сэрца». Неабходна, каб вучні зразумелі, што існуе шэраг універсальных пазіцый, ва ўспрыманні якіх прадстаўнікі розных культур і народаў будуць салідарныя. Адрознівацца можа ступень або мяжа цягнімасці гэтых з'яў.

Важна назапашваць і развіваць станоўчы вопыт міжкультурнага ўзаемадзеяння, што можна зрабіць толькі пры ўмове ўсведамлення сваёй нацыянальнай ідэнтычнасці і спасціжэння каштоўнасцей арыентацый і разнастайнасці культур іншых народаў.

Кожны настаўнік можа сам карэкціраваць спіс твораў мастацтва, якія будуць разгледжаны пры засваенні тэм вучэбнага прадмета «Мастацтва (айчыннае і сусветнае мастацкае культура)». Таму лічым, што неабходна пашыраць «колькасна і якасна» спіс твораў беларускага мастацтва, з якім пазнаёмяцца вучні падчас вывучэння мастацтва. Работа з родным матэрыялам будзе спрыяць захаванню і трансляцыі культурнай спадчыны народа, разуменню яго адметнасці, станаўленню падлетка як свядомага прадстаўніка нацыянальнай культуры, яго

ўключэнню ў сусветную культуру на падставе маральных прынцыпаў, талерантнага прыняцця «чужой культуры» як «іншага нацыянальнага».

1. Прокопцова, В. П. Методологические основы компаративного искусствоведения [Электронный ресурс] / В. П. Прокопцова // Репозиторий БГУКИ. – Режим доступа : <http://repository.buk.by/bitstream/handle/123456789/923/METODOLOGICHESKIE%20OSNOVYI%20KOMPARATIVNOGO.pdf?sequence=1>. – Дата доступа : 26.03.2018.

ХУДОЖЕСТВЕННАЯ РЕЦЕПЦИЯ КУЛЬТУРНОГО РАЗНООБРАЗИЯ И МЕЖКУЛЬТУРНЫХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЙ В ФИЛЬМОГРАФИИ АКИРЫ КУРОСАВЫ

А. А. Павильч,

*доктор культурологии, профессор,
заведующий кафедрой педагогики и психологии*

Белорусского государственного экономического университета

Творчество японского кинорежиссера и сценариста XX в. А. Куросавы (23.03.1910–06.09.1998) репрезентирует взаимодействие разнообразных дискурсов (историко-культурного, социального, этнонационального, конфессионального, философского, этического, политического, фольклорного, художественного и др.), демонстрирует динамику коммуникативных отношений, представляющих пересечение различных культурных текстов и пластов, традиций и семиотических кодов.

Фильмы А. Куросавы, созданные на основе произведений русской и зарубежной литературы, отражают попытку локального осмысления универсальных тем культуры. Его работы, снятые по мотивам произведений Ф. М. Достоевского («Идиот»), М. Горького («На дне»), У. Шекспира («Трон в крови», «Ран»), демонстрируют уникальное мастерство перенесения действия в социокультурное пространство Японии и способность сохранения духовных смыслов и идейного содержания первоисточников. В этих и других кинокартинах уже заметно ощущаются элементы постмодернистской эстетики, характеризующейся диффузией языков культуры, стилей и жанров искусства,